

STARA DIRLJIVA PRIČA O ADAMKU

Bili su to teški dani, bezbožničko teški dani: ložač Dobre puno je pričao o njima. Dobijali su loš, bedan ugalj, strahovito mnogo bednog uglja, koji je sav ležao u jednoj grdnoj gomili u dvorištu ciglane, i onda su još naišli i kišni dani. Kiša je raskvasila i razmekšala taj loš, bedan ugalj, raskvasila i razmekšala čitavu ciglanu, i okolinu ciglane, i čitav svet.

Seljaci, koji su vozili šecernu repu putem pored ciglane, takođe su se raskvasili i razmekšali, voda se slivala sa njih, ne, ne baš sasvim voda, nego blato, i bili su tako kaljavi, kao svinje. Seljačka kola su se stalno zaglavljivala u blato, seljaci su psovali, tukli konje, a ovi su se naprezali, i takođe su bili kaljavi, kao svinje. Kiša je sve ukaljala, raskvasila i razmekšala.

Pričalo se da su tih dana, tako pred sumrak, dva policajca u civilnom odelu gonili jednu skitnicu. Nije se znalo zbog čega su ga gonili, sigurno je krao negde u blizini i, kada su mu ušli u trag, bežao je prema ciglani. I skitnica i policajci očajnički su gazili raskvašenu i razmekšanu zemlju, jedva je bilo pedesetak metara rastojanja između njih, policajci su više puta pozvali skitnicu da stane, jer će ga u protivnom ustreliti, ali skitnici nije bilo ni na kraj pameti da stane. Tada su policajci izvukli svoje pištolje i pucali, verovatno je, međutim, da ga nisu hteli ubiti, namerno ga nisu pogodili, hteli su samo da ga uplaše. Pucnji iz pištolja su jako prasnuli u pljuštećoj kiši, ali skitnica ni tada nije stao. Policajci su se najzad zadihali, njihove teške cipele sa debelim donovima zaglavile su se u blato, tužno su stajali pored ciglane, obojica su imali šesire na glavi, sa oboda je u tankom mlazu curila kiša, i obojica su bili kaljavi, kao svinje. I skitnica je bio kaljav, kao svinja, ali on nije imao ni šesir, ni cipele debelih donova, bosa je gazio raskvašenu, razmekšanu zemlju, lakše je trčao nego dvojica policajaca u civilnom odelu, i pobećao im je.

I radnici iz ciglane bili su kaljavi, kao svinje. Umorno su se vukli po dvorištu ciglane, nosili su cigle i razmekšane čerpiče i, kada im je svega bilo dosta, zavukli su se pod jednu sušnicu, i razgovarali su o odbegloj skitnici i o policajcima u civilnom odelu koji su se zaglavili u blato, ili o seljacima koji su vozili šecernu repu i nemilosrdno tukli svoje konje.

Jedino Adamka nije zanimala skitnica, ni policajci u civilnom odelu, ni seljaci. Psovao je, jurio levo-desno, požurivao ostale i neprestano se derao da treba napraviti mnogo cigli, što više cigli, jer su cigle potrebne. Ostali nisu mnogo shvatali čemu ovolika žurba i kome je potrebno toliko mnogo cigli sada, kada uskoro stiže zima i prestaje svaka gradnja. Pre su u ciglani u ovo doba već počeli polako da se »pakuju«; spremali su se na zimovanje. A sada Adamko zahteva sve više cigli.

Iz pećnica je izlazilo sve manje cigli, i bile su falične: krive, raspuklih bokova, loše pečene. Loš, bedan, raskvašen i razmekšan ugalj nije zagrevao peći kako valja i cigle su bile nepečene. U ono vreme Dobre je još bio raznosac uglja, a Arvai, jedan čelavi starac povijenih leđa, bio je ložač. Naprezali su se obojica, Dobre je dovlačio loš, bedan ugalj, koliko je brzo mogao, a Arvai je sipao u ložioničke otvore, skakutao je na pećnicama sa sjajnom, čelavom glavom, ali pećnice se nisu zagrevale kako valja, i cigle su se iskrivile. Adamko bi svakih pola sata dojurio do ložača i zahtevao, derući se, da i sa lošim ugljem lože kako treba. Arvai je raširio ruke, i molio je bolji ugalj. Adamko je zahtevao da i sa lošim ugljem loži kako treba. Arvaiju je posle nekog vremena dosadila prepirka, bacio je lopatu i rekao je Adamku:

— Serem ja na tebe, sine moj. Ako ti se ne sviđa kako radim, možeš me uhvatiti za ...

Obrisao je znoj sa čelave glave i seo pored zida. Adamko je onda stao da loži. Sipao je loš, bedan ugalj u otvore, tražio je sve više i više uglja, Dobre je dovlačio ugalj, trčeći je gurao kolica na vrh pećnica, a onda, kada su mu noge počele jako da podrhtavaju, stao je i rekao:

— Ne mogu više.

Adamko se tako izbežio na njega kao da nije hteo verovati svojim ušima.

— Ne možeš?!

— Ne — rekao je Dobre.

— Moraš — rekao je Adamko. — I ako ćeš da lipsaš, i ako ćeš da crkneš, i onda moraš.

— Neću da crknem — rekao je Dobre. — Ovaj loš, bedan ugalj inače ne vredi ništa.

— Ložimo sa onakvim ugljem kakav imamo — rekao je Adamko. — Cigle su potrebne, i mi ćemo da pravimo cigle i sa lošim, bednim ugljem.

— Pa onda samo pravi — rekao je Dobre. — Ja ne mogu više.

Adamko je stegao zube i tako je cedio reči:

— Slušaj ovamo, potrebno je strahovito mnogo cigli, i mi moramo napraviti strahovito mnogo cigli, pa i ako ćemo svi crknuti, i onda. Mora se izdržati, sada se ne može ...

— Uхвати me za ... — rekao je iscrpljeno Dobre. Okrenuo je leđa Adamku i seo pored čelavog Arvaija.

Adamko je tada svukao košulju, zgrabio kolica i go do pojasa izjurio na pljušteću kišu.

— Dobiće zapaljenje pluća ta stoka — rekao je Arvai Dobreu. — Videćeš, dobiće zapaljenje pluća.

Adamko je nosio ugalj kao lud. Jurio je sa kolicima dole do ogromne gomile uglja, utovarivao i jureći je gurao pred sobom po debelim gredama gore na krovove pećnica, izvrtao loš, bedan ugalj pored otvora, uzimao lopatu i hitro je ubacivao ugalj u pećnicu, zatim je ponovo jurio dole do gomile. Tako nešto još nije viđeno u ciglani: da neko i nosi ugalj i da još loži u tako ludačkom ritmu. A u međuvremenu iz pećnice su izlazile sve lošije cigle. Adamko nije znao da loži: sa lošim, bednim ugljem začepio je otvore i pećnice su se još više ohladile.

On je, međutim, nosio ugalj i ložio bez prestanka. Na točkove kolica zalepilo se blato i ugljena prašina, teško su se kotrljale, ali on je sve više uglja tovario u njih i, kada je zapeo da gura, sav nategavši na njih, na leđima su mu skakutali mišići, i goli gornji deo tela se pušio kao tela konja koji su vukli kola natovarena šecernom repom.

Uveče, pre nego što bi krenuli kući, svi bi se bili skupili pored pećnica. Pripili bi se uza zid, da bi se zaštitili od kiše, zapalili cigarete, i razgovarali o bosoj skitnici, kojoj je uspelo da pobećne, o policajcima u civilnom odelu koji su se zaglavili u blato i čije je šesire raskvasila kiša, i o seljacima koji su vozili šecernu repu i psovali i tukli svoje konje. Blenuli su u neutošne, sive kišne oblake, i svi su bili kaljavi kao svinje. I Adamko je stajao tamo pored zida, ali nije govorio, nije se derao, nije zahtevao što više cigli. Čudno, neprirodno je stajao pored zida. Telo mu se napelo kao luk, struk mu se iskrivio i lice mu je bilo jako blede. Ostali, pošto su popušili svoje cigarete, pošli su kući, ali on je i tada stajao, blede, pored zida.

— Nije ti dobro? — pitao je Arvai, čelavi ložač.

— Dobro sam — rekao je Adamko. — Ništa mi nije.

— Slušaj, ti si sve učinio — rekao je Arvai. — Cigle je ionako odneo davno, nije potrebno da se junačiš. Reci ako ti je loše.

— Ništa mi nije — rekao je Adamko.

— Jako si blede — rekao je Arvai.

— Povraća mi se, to je sve — rekao je Adamko. — I ne mogu da se sagnem.

— Ne možeš da se sagneš?

— Teško. Imam bolove kada se sagnem. Najbolje je kada se ovako ukrotim.

— To ne valja — rekao je Arvai tužno. — To nikako ne valja. Mislim da si dobio kilu.

Adamko je odmahnuo.

— Nisam dobio.

— Sutra neizostavno idi kod lekara — rekao je Arvai. — Mislim da te moraju operisati.

— Do sutra ću se sasvim srediti. Sutra mi neće ništa faliti.

— Neizostavno moraš kod lekara, cigle je ionako odneo davno — rekao je Arvai. — Sa ovakvim ugljem ne može se peći cigla. Na proleće, dotle ćemo sigurno dobiti dobar ugalj, onda ćemo praviti strašno mnogo cigli. Dotle ćeš se srediti ...

Tako je pričao ogromnom Adamku, kao detetu. Uhvatio ga je za nadlakticu, i tako su pošli kući. Adamko sa leđima savijenim unazad, čudno, kruto je koračao u lepljivom blatu.

A kiša je pljuštala, raskvasila je i razmekšala loš, bedan ugalj tamo u dvorištu ciglane, raskvasila je i razmekšala čitavu ciglanu i njenu okolinu, i čitav svet. Bili su to teški dani, bezbožničko teški dani; Dobre, koji je kasnije postao ložač u ciglani, puno je pričao o njima.